

the33

LEVERSTATUS

Höga levervärden

Avvikande mönster med avseende på ASAT, ALAT, ALP, GT, CDT, Bilirubin, enskilt eller i kombination.

Det handlar om en hel del sjukdomar exempelvis:

Addison

Lågt BT, höjt S-K, lågt S-Na, pigmentförändringar (solbränd med fokus på böjveck), ASAT ofta högre än ALAT.

Alkohol relaterade sjukdomar

Förhöjd:

ASAT/ALAT- kvot >2.

GT

CDT

MCV

B-pet

IgA

trombocyter

Vanligaste orsaken till leverskada i västvärlden.

Malignitet

Osannolikt om endast ett av leverenzymerna är höjt. Ofta ASAT dominans och förhöjt GT och ALP.

Celiaki

Kliniken. Endomysieantikroppar, transglutaminasantikroppar, S-Fe, Vitamin B12, Folsyra, Homocystein.

Diabetes

P-glukos HbA1c, förhöjt leverstatus vid hyperglykemi.

Gilberts sjukdom

Isolerat högt S-Bilirubin med övervägande okonjugerad andel. Man skall mäta kvot konjugerat/okonjugerat bilirubin. Andra levervärden skall vara normala och hemolys får inte finnas.

Hemokromatos

Hög transferrinmättnad. Högt S-Ferritin, ofta uppdrivna MCP II och III. OBS! Hb är inte förhöjt.

Hypotyreos

Lågt T4, höjt TSH, typisk klinik. Höjda ASAT/ALAT-kvot, eventuellt förhöjt GT.

Läkemedel

Leverskada av särskilt Paracetamol, Diklofenak, Sulfonamider, ASA mm.

Höjda levervärden även av Antiepileptika, Waran, ibland p-piller/östroger och visa hälsokostpreparat. Kombinationen alkohol och Paracetamol skadlig i hög grad för levern.

Naturpreparat

Örtteer (särskilt grönt te).

Primär Biliär Cirrhos (PBC)

höjda transaminaser inklusive ALP, höjd SR och även CDT. Drabbar i första hand medelålders kvinnor.

Primär Skleroserande Kolangit

Höjd SR, smärtor under höger arcus, ofta magbesvär p.g.a. samtidig kolit (oftast ulcerös kolit), flera höjda transaminaser inklusive CDT.

Reumatoid Artrit (RA)

ALP-höjning hos 10 % av patienterna.

Wilson's sjukdom

Inlagring av koppar i levern. Vanligtvis lågt eller sänkt S-ceruloplasmin, lågt ALP, ofta > ALAT, lågt Hb (Hemolytisk anemi), palpabel mjälte. Kayser-Fleischer-ring i kornea; grå/grön/brun. Högt urinkoppar.

Virushepatit

Höjning av ALAT. Typiskt för hepatit C är fluktuerande levervärden.

Övervikt och/eller steatos (fettinlagring i levern)

Vanlig orsak till förhöjda ALAT, ASAT, GT.

2

Symtom

Trötthet är det karakteristiska symptomet därefter är mycket beroende på sjukdomsorsaken. Värk under höger arcus vid påverkan av leverkapseln. Ikterus vid S-Bilirubin > 40-50 mikromol/l.

Diagnostik

Allt efter klinik och misstanke.
Ultraljud vid höjt ALP eller GT av oklar orsak.

Behandling

Åkommor som kan medföra akuta tillstånd skall snabbt uteslutas såsom läkemedels inducerad hepatit, Addison, Wilson's sjukdom, Budd-Chiaris syndrom. Vid läkemedels inducerad höjning (även naturpreparat) tas täta levervärden initialt (2 ggr/v), därefter utglesning.

Vid misstanke på steatos (fettinlagring i levern) följas patienten med nya prover om 4-6 veckor och ges förhållningsregler om livsstilsförändringar. Ultraljud om kvarstående höjningar trots bantning och minskning av alkoholkonsumtion.

Värdering av särskilda enzymer:

ALP

Kan ses isolerat höjd vid frakturläkning, skelettpåverkan, växande ungdom, hypertyreos, RA, polymyalgia, levercancer, EP-preparat, njurcancer.

ALAT

Tecken på parenkym skada i lever. Mycket hög vid t.ex. virushepatit.

ASAT

Tillför i praktiken gällande leverutredning inom öppenvården knappast något mer än ALAT. Finns även i hjärta och muskulatur.

Kvoten ASAT/ALAT är av stor betydelse.

S-Bilirubin

Isolerad höjning är sannolikt Gilberts sjukdom. Om invandrare misstänk Thalassemi (lågt Hb, reticulocytos).

CDT

Dålig sensibilitet beträffande alkohol, god specificitet. Stiger dock även vid Primär Skleroserande Kolangit resp. Primär Biliär Cirrhos. Bra vid uppföljning av känd alkohol överkonsumtion.

GT

Höjt vid obesitas, hypertriglyceridemi, alkohol (dålig både specificitet och sensitivitet, stiger mest vid kontinuerligt alkoholintag). Vid abstinens normalvärde på 3-6 veckor (Fungerar bäst vid uppföljning av känd överkonsumtion).

Även höjt vid vissa läkemedel, hypo-/hypertyreos, levercancer, steatos, hepatiter, gallstas, diabetes, njursjukdom (t.ex. njursvikt), pankreassjukdom (t.ex. pankreatit och pankreascancer), hjärtsjukdom (t.ex. hjärtinfarkt och högerkammarsvikt).

Referenser

PM Praktisk medicin, femtonde upplagan.
L. Hallberg et al. Invärtes medicin.
Läkemedelsboken.